

Asistent pedagoga a podpora žáků z Ukrajiny

npi | Národní pedagogický institut
České republiky

- to důležité na začátek
školního roku

npi | Národní pedagogický institut
České republiky

Nová situace = VÝZVA

Motto

Z přítomnosti asistenta musí
profitovat všichni žáci ve třídě.

1. téma

1. Jaké informace potřebuje asistent znát a proč?
2. Jak tyto informace využít pro efektivní začleňování žáků z UA i pro prevenci rizikového chování, které by se v této souvislosti mohlo objevit (xenofobie, extremismus, šikana, ...)
 - Jak využívat podobnosti a rozdíly?
 - Jak se od sebe učit navzájem?
 - Jak pracovat s aktuálností a přiměřeností informací?
 - Jak docílit „apolitického“ postoje na straně AP? Neutrality?

Podobnosti versus rozdíly

- Informace (a jejich detailnost) dávkuje vždy s ohledem na věk žáka – *zásada přiměřenosti*.
- Jde o to být spíše připraven na zvědavé otázky dětí, než jim informace vnucovat (*riziko zahlcení*).
- Vybíráme zajímavosti. Nový jazyk i kultura není jen komplikací, ale i výhodou – něco se naučíme.
- Nezdůrazňujeme rozdíly ve vzdělávání, výchově ani kultuře (upozorňujeme na ně především tam, kde by mohlo dojít k nedorozumění), ale naopak podobnosti.
- **Co bychom se od sebe mohli naučit navzájem?**

Aktuálnost a apolitický postoj

- Aktuálnost informací
- Reflektovat současnost, přítomnost, ukotvovat
- Co „nemá konec“, což se u vleklého konfliktu může stát, je obrovskou zátěží na psychiku.
- „Apolitičnost“ a neutralita v postoji asistentů i žáků jako podmínka pro vytváření bezpečného klimatu
- Předcházení rizikovému chování postupným formulováním a nastavováním pravidel

2. téma

- Jaké jsou kompetence asistenta při podpoře žáků s OMJ?

Asistent podporuje žáka s OMJ

- Pomáhá s orientací v čase a prostoru, adaptovat se na novou situaci a nové prostředí. Poskytuje průběžné informace o tom, jak se adaptace daří.
- Pomáhá překonávat jazykovou bariéru a zprostředkovává mezikulturní porozumění. Poskytuje průběžné informace o tom, jak se bariéra zvládá.
- Podporuje žáka při jeho začleňování do kolektivu.
- Poskytuje žákovi zpětnou vazbu, a to i ostatním žákům o tom, jak se jim to daří. Podává o tom průběžné zprávy učiteli.
- Pracuje s žákem dle pokynů učitele.
- Pomáhá připravovat materiály a pomůcky na výuku usnadňující porozumění.
- Po domluvě s učitelem a rodiči pomáhá s přípravou na vyučování i s domácími úkoly.
- Dvojazyčný asistent se podílí na přípravě informací pro rodiče, příp. je tlumočí.

3. téma

- Jak může asistent přispět k lepšímu osvojování nového jazyka?
- Asistent **není zodpovědný** za výuku češtiny jako druhého jazyka a má pouze podpůrnou funkci při osvojování českého jazyka.
- Nezapomínejme na podporu mateřského jazyka žáků, tedy jejich kulturní identity.

Podpora žáka začínajícího s ČJ - zásady

- Podporujeme žáka v užívání slovníku, popř. Google překladače.
- Používáme společně komunikační kartičky, piktogramy, ...
- Polepíme věci ve třídě/škole kartičkami s českými názvy.
- Modelujeme správné užívání češtiny, klademe důraz na spisovnou výslovnost.
- Mluvíme pomalu a zřetelně.
- Užíváme co největší množství konkrétních příkladů.
- Řeč doprovázíme gesty.
- Vše názorně demonstrujeme.
- Zadáváme instrukce postupně, stále ve stejném tvaru.
- Často ověřujeme porozumění.
- Držíme se obvyklé spisovné slovní zásoby.
- Klíčová slova píšeme, aby je žák mohl nejen slyšet, ale i vidět.
- Nepoukazujeme na nedostatky žáka v češtině, chyby jsou součástí učení.
- Respektujeme tzv. tiché období žáka (období, kdy se žák ostýchá mluvit česky a upřednostňuje jiné způsoby komunikace).
- Všímáme si pokroku, který pravidelně oceňujeme.
- Respektujeme individuální tempo osvojování češtiny.

Podpora žáka začínajícího s ČJ - postup

- Seznamování, představování
- Pozdravy
- Sociální fráze
- Kompenzační strategie a fráze
- Instrukce a pokyny ve škole, včetně „školní slovní zásoby“
- Věci kolem nás ve třídě, ve škole, v tašce
- Místa ve škole
- Časové údaje
- Činnosti ve škole
- Místa v okolí (cesta do školy, ...)
- Činnosti mimo školu (volný čas)

4. téma

1. Jak podpořit začleňování žáků z UA do kolektivu třídy (školy) a tím lépe předcházet rizikovému chování?
 - Jak nové žáky přivítat?
 - Jak porozumět jejich situaci?
 - Jak je přijmout?
 - Jak vytvářet bezpečné klima (jak žáky „ukotvit“)?

PRAVIDLO PPP

- **Přivítat**
- **Porozumět**
- **Přijmout**

Bezpečné klima

1. *Ukotvení v čase*

Stanovení řádu - pravidel, jasná předvídatelnost, „kázeň“, pravidelnost, rytmus, rituály, práce / učení / odpočinek. Dávat pozor na přetížení žáka z UA.

2. *Ukotvení v prostoru*

Mít svoje místo ve třídě, znát bezpečné trasy po škole/areálu/měště, místo pro relaxaci/odpočinek.

3. *Vazba na osobu („personální kotva“)*

Touto osobou může být asistent, adaptační koordinátor, poradenský pracovník školy, školník, recepční, ... - mělo by se jednat o „nízkoprahovou“ osobu, tedy dostupnou, která „vše ví“, dokáže nasměrovat, propojit, vytváří „sítě“.

Asistent jako
průvodce, lépe
spolužák jako
průvodce

Jak být průvodcem nového spolužáka?

- Ukážu mu laskavou tvář.
- Budu mu naslouchat.
- Pomůžu mu pochopit pravidla školy a třídy.
- Představím ho spolužákům ve škole/třídě.
- Pomůžu mu pochopit věci, kterým nerozumí.
- Pomůžu mu, aby měl potřebné informace.
- Pomůžu mu zorientovat se ve škole.
- Budu s ním mluvit, pokud vypadá smutně.
- Zkusím na něj promluvit jeho rodným jazykem.
- Zjistím, jaké má koníčky, třeba máme stejné zájmy.
- Ukážu mu, že je důležitý.

Třídnické hodiny

Klíčovou roli při začleňování nových žáků by mohly sehrát **třídnické hodiny jako prostor pro sdílení a otevírání potřebných témat.**

Pokud je škola nerealizuje, lze témata otevírat v rámci **výchov** (OV, VV, HV, PrV), zde je však nutná **koordinace**, aby nedošlo k zahlcení tématem (všeho s mírou 😊).

Vhodnější formou jsou pak **„malé“ projekty** (společné vaření, malování, zpívání, tvoření průvodce po městě, po zemi, hraní divadla, čtenářské dílny, „charitativní“ projekty cílené na konkrétní lidi, komunitu, apod.), které mohou více vycházet z iniciativy dětí a jež si děti samostatně realizují.

5. téma

- Jak komunikovat s rodiči / zákonnými zástupci nových žáků?
- Jak komunikovat s ostatními rodiči téma začleňování žáků z UA?

Komunikace s rodiči

- Věnujme jim dostatek času, budujme důvěru a vztah postavený na vzájemném respektu a úctě.
- Představme sebe i svoji práci. Nastavme spolu s učitelem způsob komunikace – vzájemné předávání informací.
- Snažme se co nejvíce pochopit situaci rodiny a respektujme ji.
- Snažme se získat co nejvíce informací důležitých pro vzdělávání žáka.
- V komunikaci zdůrazňujeme, co se daří.
- Nezapomínejme, že je téma nutné komunikovat i s rodiči ostatních žáků, tedy co, kdy a jak se budou dozvídat?

6. téma

Jak pohlížet na žáka z UA v co nejširším kontextu jeho životní situace?

- Jak nepodléhat stereotypním pohledům?
- Jak podporu přizpůsobit konkrétnímu žákovi a jeho jedinečné situaci?
- Jak vytvářet „sít' podpory“ a rozvíjet týmovou spolupráci?

Různé kontexty životní situace žáka z UA

Pohled na žáka z UA by měl být mnohostranný a kontextuální:

Žák uprchlík

Žák se sociokulturní jinakostí

Žák s OMJ

Žák s rizikem ohroženého dítěte

Žák s traumatem

Žák se speciálně vzdělávacími potřebami

...

Nezapomínat na **JEDINEČNOST** každého žáka a jeho životního příběhu. To znamená otevřít se tomu příběhu, naslouchat mu a pomoci citlivě zakomponovat do tohoto příběhu novou skutečnost – novou zemi, nové lidi, nové spolužáky, novou kulturu, nový jazyk, atd.

Síť podpory

Účinná podpora je výsledkem **týmové spolupráce** třídních učitelů, učitelů, asistentů pedagoga, poradenských pracovníků školy, to vše za vydatné podpory vedení školy, které pro tuto spolupráci vytváří podmínky.

Týmovou spoluprací vytváříme „**sítě podpory**“ jak v rámci školy, tak komunity.

Vytvořením sítě podpory pro žáky zároveň předcházíme syndromu vyhoření.

Základní komponenty podpory na závěr

Bezpečné a přijímající
klíma

Neexistuje jednotný
postup – návod, každá
situace je jedinečná

Autenticita a všímavost,
předvídatelnost, klid,
laskavost, důslednost,
trpělivost, povzbuzování

Neupřednostňovat žáky
s OMJ před ostatními

Delegovat pomoc a
podporu, posilovat
autonomii žáků

Sledovat míru podpory
(ani moc / ani málo)

Sdílení zkušeností

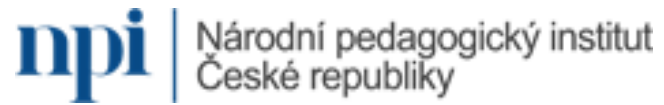
Pozitivní (realistický)
přístup

Vytvářet mosty –
propojovat - nový jazyk
ve třídě je náš společný
úkol

Zachovávat neutralitu

Nezapomínat na péči
o vlastní zdroje

Týmová spolupráce a
síťování

Miroslav Vosmik
odborný pracovník tematické oblasti Společné vzdělávání

Senovážné náměstí 25

110 01 Praha 1

GSM: +420 771 273 450

E-mail: miroslav.vosmik@npi.cz

www.npi.cz

Děkuji za pozornost!